

2. Początki władzy komunistów w Polsce – notatka

PKWN – Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego

ZPP – Związek Patriotów Polskich

CBKP – Centralne Biuro Komunistów Polskich

KRN – Krajowa Rada Narodowa

TRJN – Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej

NRD – Niemiecka Republika Demokratyczna

RFN – Republika Federalna Niemiec

UPA – Ukraińska Powstańcza Armia

PSZ – Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie

WiN – Wolność i Niezawisłość

NSZ – Narodowe Siły Zbrojne

NZW – Narodowe Zjednoczenie Wojskowe

MO – milicja Obywatelska

KBW – Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego

UB – Urząd Bezpieczeństwa

1. PKWN i Polska Lubelska - 1944 r.

a) **Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN) powstał 20.07.1944 r. w Moskwie.** Ogłoszono jego powstanie 22.07.1944 r. w Chełmie Lubelskim, w pierwszym wyzwolonym na zachód od Bugu mieście.

b) był to organ władzy wykonawczej – miał pełnić funkcję rządu na wyzwolonych przez ZSRR terenach gdyż PKWN nie uznawał rządu londyńskiego uznając, że funkcjonuje on na podstawie „faszystowskiej konstytucji” – konstytucji kwietniowej.

c) skład PKWN

- działacze ZPP i KRN
- przewodniczącym – **Edward Osóbka-Morawski**

d) Manifest PKWN (program) zapowiadał:

- przeprowadzenie reformy rolnej bez odszkodowania – chłopci mieli dostać ziemię, ale jej właściciele nie mieli dostać odszkodowania za jej utratę,
- poszanowanie własności prywatnej,
- zwrócenie dóbr odebranych przez Niemców,
- wprowadzenie ustroju demokratycznego – demokracji parlamentarnej,
- zawarcie sojuszu z ZSRR.

Manifest nie wspominał o nacjonalizacji, kolektywizacji, ani o wprowadzeniu systemu rządów wzorowanym na ZSRR.

e) **Polska Lubelska** – okres rządów od powołania PKWN do powołania Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej (TRJN) w czerwcu 1945 r.

- 26.07.1944 r. – PKWN przekazał Stalinowi władzę na terenach polskich w okresie działań wojennych.
- 27.07.1944 r. polsko – radziecka umowa dotycząca granic. PKWN zrzekł się Kresów Wschodnich, w zamian za ziemię, które uzyska na zachodzie (ziemie leżące na wschód od Odry i Nysy Łużyckiej, nazywane później Ziemiemi Odzyskanymi).

- 1.08.1944 r. – siedzibą PKWN stał się Lublin. Swoim zasięgiem obejmował województwa: lubelskie, białostockie, Zach. część lwowskiego, wsch. część warszawskiego,
- przejęto kontrolę nad samorządami,
- rozpoczęto politykę terroru wobec przeciwników nowej władzy,
- 6.09.1944 r. ogłoszono reformę rolną, chcąc zyskać poparcie chłopów dla nowej władzy zaczęto ją natychmiast wprowadzać w życie.

2. Powołanie Rządu Tymczasowego 31.12.1944 r.

- PKWN przekształcił się w Rząd Tymczasowy, przed konferencją w Jałcie (początek 4.02.1945 r.) Stalin chciał wywrzeć nacisk na Churchilla i Roosevelta, którzy uznawali rząd londyński. Problem – istnienie dwóch rządów. Rząd Tymczasowy uznał: ZSRR, Jugosławia, Czechosłowacja.
- **premierem Rządu Tymczasowego został Edward Osóbka – Morawski.**

3. Powstanie nowych władz w 1945 r.

a) Konferencja w Jałcie 4-11.02.1945 r. – decyzje w sprawie władz polskich

Ma powstać Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej (TRJN) przez poszerzenie składu Rządu Tymczasowego przez demokratycznych polityków z kraju i z zagranicy. Rząd ten zostanie uznany przez ZSRR i aliantów zachodnich, a jego celem będzie przeprowadzenie w jak najkrótszym czasie wolnych i demokratycznych wyborów.

b) 28.06.1945 r. – powstał TRJN, po rozmowach między Stanisławem Mikołajczykiem (były premier rządu londyńskiego), a przedstawicielami polskich komunistów. Na początku lipca uznany przez USA i W. Brytanię oraz ZSRR. Skład:

- premier – Edward Osóbka – Morawski
- wicepremier minister rolnictwa – Stanisław Mikołajczyk
- wicepremier Władysław Gomółka (PPR)
- na 21 ministerstw 17 kontrolowali komuniści.

4. Nowe granice Polski

a) kształt polskich granic na konferencjach Wielkiej Trójki

Miejsce konferencji	Data	Postanowienia
Teheran	28.11 – 1.12.1943 r.	Granica wschodnia – linia Curzona ; Lwów po radzieckiej stronie. Granica zachodnia – Polska powinna otrzymać Gdańsk, Warmię, Mazury (Prusy), ziemie na wschód od Odry – Śląsk Opolski. Niemcy mieli zostać wysiedleni poza tę granicę.
Jałta	04. – 11.02.1945 r.	Granica wschodnia – linia Curzona; doprecyzowano jej przebieg. Granica zachodnia – Polska powinna otrzymać ziemie na północy i zachodzie; nie sprecyzowano jakie.
Poczdami	17.07. – 2.08.1945 r.	Granica wschodnia – linia Curzona. Granica zachodnia – Polska powinna otrzymać ziemie leżące na wschód od Odry i Nysy Łużyckiej w zarząd administracyjny do czasu zwołania konferencji pokojowej (Pomorze Zachodnie, ziemia lubuska, Dolny Śląsk, Śląsk Opolski, Górny Śląsk), która zadecyduje o przyszłości tych ziem. Do Polski powinny zostać przyłączone Gdańsk, Warmia i Mazury. Z ziem tych miała zostać wysiedlona ludność Niemiecka.

- b) **granica z ZSRR** – 16.08.1945 r. polsko- radziecki układ graniczny, zawarty między ZSRR, a TRJN:
- potwierdzono przebieg polskiej granicy wschodniej na linii Curzona – utrata Kresów Wschodnich,
  - sprecyzowano przebieg granicy w Prusach Wschodnich – Królewiec po stronie radzieckiej (dzisiejszy okręg kaliningradzki)
  - 1951r. – korekta granicy wschodniej – Polska oddaje ZSRR część powiatu hrubieszowskiego (bogatą w węgiel kamienny) w zamian za Ustrzyki Dolne
- c) **granica z Czechosłowacją** – przywrócono granicę sprzed 1938 r. Zaolzie wróciło do Czechosłowacji. Po stronie polskiej pozostała Kotlina Kłodzka, Racibórz i Głubczyce. Układ graniczny z ZSRR podpisano w 1958 r.
- d) **granica z Niemcami:**
- 1945 r. – decyzje konferencji poczdamskiej,
  - 1950 r. – układ w Zgorzelcu z NRD – Niemcy Wschodnie uznały granicę polsko – niemiecką,
  - 1970 r. – układ w Warszawie z RFN – Niemcy Zachodnie uznały granicę polsko – niemiecką,
  - 1990 r. – po zjednoczeniu Niemiec podpisano polsko – niemiecką konwencję, która uznawała oba wcześniejsze układy – potwierdzono granicę polsko – niemiecką.

5. Przesiedlenia ludności

- a) sytuacja demograficzna w 1945 r.
- podczas wojny zginęło około 6 mln obywateli polskich, gł. Żydów i Polaków,
  - ludność na Kresach Wschodnich znalazła się poza granicami; część obywateli polskich nadal znajdowała się na Syberii lub w Kazachstanie ,
  - na Zachodzie pozostali emigranci – w przeważającej większości przedwojenna elita,
  - na ziemiach przyłączonych do Polski znalazło się ok. 3 mln Niemców
- b) przesiedlenia:
- zgodnie z decyzją konferencji poczdamskiej wysiedlono ok. 3 mln Niemców do NRD,
  - do ZSRR wysiedlono ok. 500 tys. Ukraińców, 36 tys. Białorusinów, kilkanaście tys. Litwinów,
  - z Polski wyjeżdżali Żydzi obawiający się antysemityzmu (pogrom kielecki 1946 r.)
  - do Polski powróciła część żołnierzy PSZ, jeńcy obozów koncentracyjnych i obozów jenieckich,
  - przesiedlono obywateli polskich z ZSRR - ok. 1, 5 mln osób do końca 1947 r.(nie wszystkich – pozostało ok. 1,6 mln),
  - około 3 mln osób z centralnej Polski przesiedliło się na tzw. Ziemię Odzyskane,
  - **Akcja Wisła** – od końca kwietnia 1947 r. do lipca 1947 r. – Akcja wysiedlenia ok. 140 tys. Ukraińców, Łemków i Bojków z terenów południowo-wschodniej Polski na Pomorze, Dolny Śląsk, Warmię i Mazury. Celem było pozabawienie UPA zaplecza oraz polonizacja tej ludności.

6. Walka z opozycją

- a) **19.01.1945 r. gen. Leopold Okulicki „Niedźwiadek”** wydał rozkaz o **rozwiązaniu AK**. Powstała **organizacja „NIE” na czele z gen. Emilem Fieldorfem „Nilem”**. Działała ona na zachód od Wisły i miała charakter kadrowy (kadry oficerskie).
- b) **27.03.1945 r. NKWD aresztowało w Pruszkowie 16 przywódców PPP** (przedstawiciele najważniejszych władz i przywódców partii politycznych) i wywiozło do Moskwy. W **18.06.1945 r.** rozpoczął się w **Moskwie** pokazowy **proces „szesnastu”**, w tym delegata na kraj Jana Stanisława Jankowskiego czy ostatniego dowódcę AK gen. Leopolda Okulickiego. Mimo kilkuletnich wyroków wielu z nich nigdy nie wyszło z więzienia żywych.
- c) **antykomunistyczne organizacje konspiracyjne** na ziemiach polskich w 1945 r. (ok. 20-30 tys. żołnierzy we wschodniej i centralnej Polsce). organizacje:

- **WiN** – Wolność i Niezawisłość
- Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj
- **NSZ** – Narodowe Siły Zbrojne
- **NZW** – Narodowe Zjednoczenie Wojskowe

Dowódcy antykomunistycznej partyzantki:

- mjr Zygmunt Szendzielorz pseudonim *Łupaszka* – dowódca 5 Brygady Wileńskiej AK,
- mjr Józef Kuraś, pseudonim *Ogień*, działał na Podhalu.

d) do walki z opozycją skierowano siły MO, UB i KBW.

7. Referendum 30.06.1946 r.

a) **KRN przyjęła ustawę o przeprowadzeniu referendum 27.04.1946 r.** Referendum miało na celu:

- wykazanie jedności społeczeństwa i zaufania do rządzących władz,
- odwleczenie terminu wyborów,
- uwypróbowanie metod politycznych, które chciano wykorzystać podczas wyborów.

b) **Pytania** zostały zredagowane tak by uzyskać na nie odpowiedzi pozytywne:

- (1) Czy jesteś za zniesieniem Senatu ?
- (2) Czy jesteś za utrwaleniem reform społeczno—gospodarczych ?
- (3) Czy chcesz utrwalenia granicy zachodniej Polski na Odrze i Nysie Łużyckiej ?

c) wyniki:

	Oficjalne	Nieoficjalne głosy z Krakowa
Pyt. 1	68,2% na „TAK”.	83,3 % na „NIE”
Pyt. 2	77,3% na „TAK”	59% na „NIE”
Pyt. 3	91,4% na „TAK”	70% na „TAK”.

Referendum zostało sfalszowane.

8. Wybory – 19.01.1947 r.

a) **nowa ordynacja** wyborcza umożliwiała liczne nadużycia i fałszerstwa:

- obwodowe komisje wyborcze mogły pozbawić obywatela prawa głosu,
- w wyborach mogli kandydować urzędnicy państwowi,
- obwodowe komisje wyborcze powstały w jednostkach wojskowych (głosowanie na rozkaz),
- wyniki wyborów miała ogłosić tylko Komisja Centralna — tylko ona miała prawo liczyć głosy.

b) do wyborów przystąpiły:

- Blok Stronnictw Demokratycznych (PPS, PPR, SL, SD) – komuniści startowali z 1 listy; mandaty mieli dzielić między siebie według z góry ustalonego klucza.
- PSL „Nowe Wyzwolenie”.
- PSL Mikołajczyka – opozycyjne
- SP – opozycyjne

c) wyniki

Oficjalne		Nieoficjalne wyniki z Gniezna	
Blok Stronnictw Demokratycznych	80,1% głosów	PSL Mikołajczyka	74% głosów
PSL „Nowe Wyzwolenie”	3,5 % głosów		
PSL Mikołajczyka	10,3% głosów		
SP	4,7%		

Wyniki zostały sfalszowane.

Nowy sejm wybrał **prezydenta** – został nim **Bolesław Bierut**. **Nowym premierem** – **Józef Cyrankiewicz**.